

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ

УДК 352

Діана НАЗАРЕНКО
*Національна академія державного управління
при Президенті України*

СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ АДВОКАСІ У ПРОЦЕСАХ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Розглядається актуальна для сучасного етапу розвитку української державності проблема реформування місцевого самоврядування на фоні євроінтеграційних процесів. У вказаних процесах зростає роль зарубіжного досвіду практики реалізації адвокати.

За результатами дослідження на прикладі таких країн, як: США, Японія, Філіппіни, Північна Корея, Білорусь, Танзанія визначається ряд тенденцій: підвищення рівня інституціоналізації адвокатських процесів на локальному, регіональному та міжнародному рівнях; збільшення кореляції з формами соціальної мобілізації, протестної активності та прямої демократії; набуття рис ідентичності з громадськими проектами; поширення е-адвокати в різних країнах.

Ключові слова: адвокати, адвокати-кампанія, місцеве самоврядування, громадська взаємодія, громадська активність.

Сучасний етап державотворення України характеризується рядом тенденцій, обумовлених екзогенними та ендегенними факторами. Так, тренди євроінтеграції набувають логічного продовження у загальносвітовому масштабі. Процес децентралізації, який набирає потужних обертів і, як зазначено в затвердженому плані заходів з реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні на 2019 – 2021 рр., переходить до другого етапу реалізації [8], призводить до суттєвої зміни системи суспільних відносин, що виявляється, зокрема, у трансформації ролі та статусу громадськості. У зазначених процесах дедалі зростає роль, як підтверджує успішний зарубіжний досвід, практика реалізації адвокати. На жаль, вона залишається, фактично, поза увагою наукової спільноти, що обумовлює недостатнє використання її потенціалу.

Адвокати є предметом наукових досліджень Г. Кіященко, яка вивчає питання захисту прав дітей [10], В. Менджули та В.Навроцького, які визначають специфіку адвокати як інструменту демократичних перетворень [13]; В. Нестеровича, який викладає конституційно-правові засади функціонування адвокати в Україні [16], О. Станкевич-Волосянчук, яка займається питаннями природоохоронної адвокати [20]. Серед найвідоміших зарубіжних авторів, які опрацьовують проблематику адвокати на рівні самоврядних територій, слід зазначити Д. Алтмана, К. Бобо, Дж. Кендалла, С. Макса, Р. Мернса, М. Пантелєєву, Т. Сікінса, С. Фосета, Дж. Янга. Водночас окремих досліджень, предметом яких

© Назаренко Д. Л., 2019

Державне управління та місцеве самоврядування, 2019, вип. 2(41)

був би аналіз тенденцій реалізації адвокати як інструменту територіального розвитку, ще немає, що й обумовило вибір теми дослідження.

Метою статті є обґрунтування авторських підходів до світових тенденцій реалізації адвокати в процесах територіального розвитку.

Феномен адвокати є одним із найменш досліджених у сучасному публічному управлінні. Так, одне з визначень адвокати: «акт або процес підтримки справи або пропозиції; акт або процес пропагування чого для просування його інтересів» [22] (тут і далі переклад автора. – Д. Н.). Ріту Р. Шарма з Академії розвитку освіти описує адвокати як інструмент «постановки проблеми на порядок денний, забезпечення вирішення цієї проблеми та організації підтримки для того, щоб впливати як на проблему, так і на рішення» (цит. за [34]). Це визначення містить важливу ідею: у цифровому столітті адвокати полягає не тільки у впливі на державну політику, а насамперед у впливі на громадську думку. Термін «адвокати» позначає метод або підхід, який використовується для зміни політики та практики, інститутів реформування, зміни відносин влади, зміни ставлення, поведінки та надання громадським проектам більш широкого впливу [34].

Будучи динамічною функцією спільноти, яка прямує до демократичних цінностей, адвокати, що є потужною підсистемою громадянського суспільства, захищаючи інтереси вразливих елементів спільноти, постає, фактично, протилежною структурою відносно тоталітаризму. Таким чином, вона забезпечує реалізацію трансформаційних процесів від тоталітарного до демократичного суспільства. Як зазначається у працях К. Жигасвої, «у тоталітарній системі якраз надання безумовного пріоритету класовим інтересам перед інтересами всього суспільства, перед особистими правами і свободами обернулося ігноруванням ідеї самоцінності й неповторності кожної особистості, висунуванням на перший план настанови на жертвність нинішніх поколінь в ім'я світлого майбутнього. Одержавлення власності неминуче призвело до одержавлення суспільства, його поглинання державою. За такого стану речей особисті свободи і права людини втрачають значення природних і невідчужуваних, оскільки повністю переходять у відання держави, яка може розпоряджатися ними на свій розсуд. У системі тотального усупільнення безумовна емансипація особистості шляхом її перетворення на родову істоту обертається, по суті, зникненням самої особистості, її розчиненням у безособовій масі, перетворенням на одну з нескінченної кількості статистичних одиниць, що становлять у сукупності населення країни. Тут не держава існує для людей, а навпаки, люди існують для держави. Людина приноситься в жертву громадянину держави, а громадянин – у жертву системі. Кожен окремо взятий індивід залишається сам на сам із величезним всесильним апаратом примусу» [7, с. 15].

Водночас громадянське суспільство функціонує як «самокерована соціальна система, що детермінує державу та її специфіку. У цьому полягає демократичний принцип взаємовідносин громадянського суспільства і держави» [5, с. 82]. На відміну від політичних партій, які мають єдину мету – здобуття політичної влади і реалізацію певного політичного курсу, мета «груп за інтересами або тиску», що є суб'єктами адвокати, – це вплив на політику. Основними функціями груп за інтересами в суспільстві є презентація інтересів вразливих елементів, оцінювання тих або інших проблем, формування політичної еліти шляхом висунення до органів публічного управління своїх представників, підтримка певних діячів в урядових та інших структурах, вплив на відбір кадрів, які беруть участь в ухваленні державних рішень. Ці групи впливають на збалансованість дій держави, що стосуються їхніх інтересів, і можуть через окремих своїх впливових членів тиснути на політичних лідерів [5, с. 78]. Іншими словами, політичне представництво доповнюється представництвом інтересів, що, природно, вносить істотні зміни в систему функціонування традиційних механізмів управління суспільним розвитком.

Особливе значення для нашого дослідження має виконання системою адвокати балансуючих функцій на регіональному та місцевому рівнях. Як переконливо свідчить проведений аналіз, саме на цих самоврядних рівнях найбільш стрімко та потужно розгортаються адвокаційні процеси. Задля досягнення об'єктивності дослідження, ми обрали ряд країн, які мають полярні державотворчі традиції, різноманітні ставлення до демократії тощо.

Так, аналіз функціонування системи адвокати на регіональному рівні в США виявив такі закономірності. За останні 20 років у взаєминах між державою, інститутами громадянського суспільства і приватними компаніями відбулися досить істотні зміни. У результаті процесів дерегулювання, приватизації, глобалізації на перший план почали виходити принципово нові форми громадської взаємодії. Синхронно з тим, як уряд країни поступово усвідомлював, що жорстке регулювання і податки не сприяють підвищенню суспільного добробуту, демонструючи зворотні тенденції, акценти у взаємодії з приватним сектором поступово зміщуються в бік добровільного саморегулювання. Водночас приватний сектор поступово переходить від безсистемної благодійності до більш складних, стратегічних форм взаємодії з громадськістю (PR) та урядами (GR) [9]. Така взаємодія будується на факті визнання загальної взаємозалежності всіх елементів територіальної спільноти. Жоден суб'єкт територіального розвитку – ні окрема людина, ні організація, ні держава в цілому – не володіють всією інформацією, необхідною для того, щоб вирішувати комплексні різноманітні проблеми, жоден із цих суб'єктів не може автономно реалізувати прийняте рішення, і не володіє достатнім потенціалом до дії, щоб домінувати в процесах вироблення і реалізації політичного курсу [23]. Таким чином, управління стає не одностороннім, а багатостороннім процесом, що характеризується широкою полісуб'єктивністю. Змінюються не просто межі між державою і суспільством, а й сама природа їх взаємодії. У 1980-х – 1990-х рр. в США корпоративний бізнес став об'єктом «пильного вивчення» і «безпрецедентного регулювання з боку уряду». Скорочення соціальних програм уряду реалізовувалося паралельно з формуванням у корпораціях філософії «соціальної відповідальності»: перед робітниками і службовцями, клієнтами, акціонерами, пенсіонерами. Активність корпорацій у соціальній сфері стимулювалася не тільки державою, а й університетами, церквою, структурами громадянського суспільства. Увага громадськості та ЗМІ до діяльності корпорацій не слабшала. Об'єктами уваги стали питання недотримання трудового законодавства і низький рівень оплати праці, використання праці малолітніх і порушення прав людини, суми винагороди керівників на тлі скорочення робочих місць та ін. У результаті адвокати, яка була реалізована у формі просвітницької діяльності та конкретних заходів, спрямованих на зміну політики федерального уряду і місцевої влади, корпорації стали виділяти кошти на розроблення і реалізацію соціальних програм, спрямованих на підтримку освіти, охорони здоров'я тощо у відповідних регіонах [11].

Адвокати зазвичай передбачає вплив на урядові чи комерційні організації або інші великі інститути (відомі в американських фахових джерелах з адвокати як «Голіаф») для виправлення несправедливої або шкідливої ситуації, що стосується людей у громаді (також відомих як «Давид та друзі»). Ситуація може бути вирішена шляхом переконання, змушуючи «Голіафа» змінюватися під тиском, шляхом компромісу або через політичні чи правові дії [1]. У межах кампанії «Ladies Get Paid» відбулось об'єднання групи професійних адвокатів задля розробки інструментарію інформування жінок щодо забезпечення їх прав на робочому місці. Таким чином, на локальному рівні (Окленд, штат Каліфорнія), була реалізована адвокатсько-кампанія, яка спонукала державу на інвестування в більш мультимодальні варіанти побудови організаційних структур. Інша досліджена нами практика адвокати в США на локальному рівні демонструє аналогічний результат. Завдяки ініціативі учнів West Branch Middle School в Айові їхня школа заощаджує майже 250 дол. щомісяця,

замінивши звичайні лампи на енергоощадні. Спочатку їх пропозиція – узяти низькопроцентний банківський кредит для оплати заміни застарілих ламп на більш ефективні, щоб у перспективі скоротити споживання школою електроенергії – зустріла опір з боку адміністрації. Після чотирьох місяців реалізації школярами адвокати-кампанії члени шкільної ради все ж затвердили їх план [12].

Активна діяльність безлічі різноманітних груп впливу, які є традиційним елементом системи адвокати, що детально обґрунтовано в іншому нашому дослідженні [14], є реальністю сучасної Японії. До них належать підприємницькі організації, торгові й промислові асоціації, аграрні організації, профспілки, громадські рухи та організації, професійні об'єднання, такі як: Японська асоціація лікарів, Союз вчителів та ін. [4, с. 179]. Вплив таких суб'єктів адвокатських процесів у Японії, як і в інших країнах, найчастіше здійснюється за допомогою правлячих і опозиційних партій. Чим сильніша партія, тим більше місць вона має в парламенті, тим більшим є її власний вплив і масштабність суб'єктів адвокатських процесів, що стоять за нею. Як правило, виділяють такі особливості суб'єктів адвокатських процесів японського типу. На відміну від поширеної на Заході системи лобізму, суб'єкти адвокатських процесів у Японії здебільшого утворюються відповідно до географічної або професійної належності, а не за вільним волевиявленням їх учасників, які можуть діяти в різних сферах [17]. Значні можливості надаються громадянам для відстоювання своїх інтересів на регіональному рівні. Відповідно до Закону про місцеве самоврядування громадяни Японії мають право безпосередньо вимагати прийняття або скасування постанови органів місцевого самоврядування (ОМС), перевірки діяльності місцевих зборів, відсторонення від посади голови, його заступника, скарбника, ревізора, членів комітетів ОМС. За статистикою в 1947 – 1983 рр. місцеві жителі використовували своє право вимагати прийняття або скасування постанови ОМС 882 рази, відкликання глав ОМС – 516 разів, розпуску зборів – 389 разів. Розширює можливості лобювання інтересів окремих громадян і громадських організацій прийнятий у травні 1999 р. Закон про свободу інформації, згідно з яким інформація, якою володіють урядові установи, може бути надана будь-яким фізичним особам, підприємствам або організаціям, у тому числі й іноземцям, незалежно від їх проживання в Японії. Звичайно, закон передбачає обмеження на надання інформації, але водночас у ньому містяться статті, що дозволяють оскаржувати відмову на ознайомлення з інформацією [18, с. 11]. Центральне місце в діяльності груп тиску займають підприємницькі організації. Для них притаманні дві ознаки: високий ступінь ефективності впливу на політичні органи та той факт, що взаємодія з державними органами країни складається на постійній основі [17].

Як доводить проведений аналіз, адвокати може бути застосована абсолютно до всіх груп населення. Зараз найбільш активно вона використовується у сфері попередження поширення ВІЛ / СНІД, наркоманії, туберкульозу та дитячої безпритульності. Система адвокати має свої навчальні курси, літературу, методи, інструменти, прихильників, противників і багато іншого. Участь в адвокатських процесах дозволяє проявити себе, повірити у свої сили найбільш вразливим елементам соціальної спільноти. Наприклад, коли тисячі людей отримують життєво важливе, дороге лікування безкоштовно, що є результатом адвокати.

Доволі показовими є, на нашу думку, реалізовані практики адвокати, спрямованої на збалансування інтересів держави та племені масаїв. Ідеться про конфліктну ситуацію, яка виникла у двох суміжних популяціях масаїв – одного з корінних скотарських народів Танзанії. Перша популяція проживає всередині природоохоронної території Нгоронгоро, а друга – на суміжній території Лоліондо. Території подібні кліматично, проте в першому випадку питання природокористування жорстко регламентуються режимом природоохоронної території, а в другому господарська діяльність визначається рамками

загальнодержавного земельного кодексу [3]. Танзанія проголосувала у 2007 р. за Декларацію ООН про права корінних народів, але до сьогодні не визнала факту існування таких народів на своїй території. Тому наразі будь-яка конкретна національна політика або законодавство, що захищає права корінних народів, відсутні. На цьому тлі влада продовжує розробляти різні законодавчі акти, стратегії, програми, які не враховують інтереси корінних народів і їх права на землю і природні ресурси. Брак юридичної грамотності у представників корінних народів і тенденція до перерозподілу земельних ресурсів на користь великих корпорацій з місцевою і міжнародною участю призводять до посилення соціального і політичного тиску як на скотарів, так і на мисливців-збирачів. Майже всі конфлікти в Нгоронгоро відбуваються між масаями і адміністрацією природоохоронної території. Масаї добре організовані, упевнені у своєму праві на земельні угіддя і мають намір активно його відстоювати. На сьогодні тенденція до зниження рівня добробуту скотарських корінних народів має загальносвітовий характер. З усією очевидністю вона простежується і в Східній Африці, і зокрема в Танзанії. Однією з провідних причин ситуації, що склалася, слід вважати відсутність у скотарів чіткого уявлення про право власності на землю [3].

Переважає більшість скотарських спітовариств не має документів, що підтверджують общинне право власності на земельні ресурси, і в умовах виникнення земельних спорів не може грамотно відстоювати свої інтереси. У сучасних умовах це призводить до відкритих конфліктів між скотарями і більш грамотними в цьому питанні переселенцями-хліборобами, які отримують від місцевої влади документи, що підтверджують офіційне право власності на конкретний земельний наділ. Оскільки в земельний кадастр общинні права на територію, як правило, офіційно не прописані, то будь-які судові позови вирішуються на користь нового власника, а подальше перебування скотарів на цій території визнається незаконним. На сьогодні сільські громади використовують різноманітні стратегії – від неформальних видів пасивного опору до сучасних форм адвокати і законотворчих ініціатив. Бажано, щоб природоохоронна політика була координувана з потребами скотарів, переважно шляхом проведення регулярних зустрічей з адміністрацією природоохоронних територій і вилучення на їх користь частини доходу від туризму [35].

У випадку з Нгоронгоро такий діалог дійсно має місце. Адміністрація природоохоронної території вкладає значні кошти в освіту та медицину, закупівлю ветеринарних препаратів і забезпечення доступу до водних ресурсів, у тому числі і доставку води в посушливі райони [2, с. 93 – 94]. Е. Фраткін і Р. Мернс вважають, що за умови грамотного планування і скоординованих дій адміністрації природоохоронних територій і місцевих старійшин консенсус щодо успішного збереження цінних місць проживання та ландшафтів потенційно може бути досягнутий [30, с. 118]. Водночас, на наше переконання, головний акцент у здійснюваних адвокати-кампаніях, що демонструють певний успіх у розглядуваній критичній ситуації з племенем масаїв, пов'язаний із просвітницькою діяльністю. Вона спрямована як на громаду масаїв, так і на адміністрацію, забезпечуючи створення цілісного інформаційного простору, що формує передумови для порозуміння, необхідного для досягнення цілей вразливого елементу соціальної спільноти. Останніми роками в різних сферах суспільних відносин спостерігається зростання мобілізації громадян і суспільних груп на вирішення актуальних соціальних проблем. Найбільш активно цей процес реалізується на місцевому рівні і характеризується багатовекторною спрямованістю: зверху вниз – з боку влади, шляхом стимулювання соціальної активності, розширення механізмів залучення громадян до вирішення питань місцевого значення; від низу до верху – з боку населення, через розширення консенсуальних або протестних форм вирішення актуальних для населення проблем [19, с. 132].

Протестні кампанії проти широкомасштабних суспільних проектів зазвичай

виникають у місцевому контексті. Агрегація потреб та інтересів на певній території – феномен не новий, проте починаючи з 1990-х рр. спостерігаємо зростаючий аналітичний інтерес до нових форм протесту, які розуміються як територіально визначені і локалізовані. Помічено, що захисники ідеї якості життя на певній території здебільшого виступають проти проектів розвитку, розглядаючи їх як такі, що завдають шкоди екологічній рівновазі (наприклад, сміттєспалювальні заводи) або громадській безпеці (міграція небажаних соціальних груп). Локалізовані конфлікти викликають більше занепокоєння, ураховуючи, що вищезазначені види протестів проти локально небажаного землекористування (Not in my back yard – «тільки не в моєму дворі») protests) останнім часом стають більш численними [27].

Зазвичай у працях із соціології (і текстах більш загального характеру) зазначено, що місцеві конфлікти мотивовані синдромом «тільки не на моєму дворі», який асоціюється з консервативною поведінкою і егоцентричним опором суспільним змінам. В аналізі державної політики місцевий опір часто розглядається у зв'язку з «проблемою безбілетника»: відмовою платити необхідну ціну за користування суспільними благами. Комітети громадян, які мобілізувалися проти широкомасштабних суспільних проектів, визначаються як «специфічні організаційні форми, супутні синдрому „тільки не на моєму дворі“» [24, р. 196] і характеризуються «обмеженою природою вимог ... оскільки борються не за «великі справи», а захищають певний матеріальний інтерес» [25, р. 197]. Залежно від ступеня передбачуваної загрози на конкретній території ці протести нерідко досягають успіху в мобілізації жителів, апелюючи до сильного відчуття несправедливості і страху перед матеріальною небезпекою. Перш за все такі протести здатні дістати підтримку місцевих політиків, які, побоюючись втратити електорат, обіцяють «видалити суспільне зло, порушуючи тим самим складне питання, на якій території його локалізувати» [28, р. 11].

З огляду на зазначені спостереження в дослідженнях місцевого опору широкомасштабним громадським проектам пропонується змінити процедуру прийняття рішень, залучати мешканців до реалізації значних за своїми наслідками проектів на їх території. Дослідники визначають прийнятний процес як «такий, у якому громадяни вибирають самі для себе, і неважливо, наскільки нерозумно вони це роблять» [26, р. 19]. Із 89 громадських комітетів, досліджених у шести італійських містах, лише чверть (26,2 %) використовувала для мобілізації дискурс «тільки не на моєму дворі» (наприклад, окремі питання на обмеженій території), тоді як інші прагнули розширити територіальний і тематичний ряд своїх вимог [27, р. 22], що підтверджує нашу гіпотезу щодо важливості адвокасі для місцевого розвитку. У подібних конфліктах зазвичай беруть участь природоохоронні асоціації, хоча часто у них формуються складні відносини з організаціями, побудованими за територіальним принципом [29]. Дослідницький проект, реалізований у Франції, дозволив зробити висновки, що «ці рухи народилися з конфлікту і адаптуються до його ритму. Вирішення конфлікту може перевести їх у сплячий стан...» [33, р. 235]. Місцеві випадки мобілізації також є простором активної реалізації свідомої громадянської позиції; їх «горизонт не завжди має приватний характер» [24, р. 198], вони апелюють до універсальних цінностей [36, р. 183], захищаючи якість життя у своїх спільнотах [31, р. 4].

За класичним алгоритмом адвокасі-кампанії діють не тільки в різноманітних країнах, як, зокрема, описаних вище, але й на рівні міждержавних структур. Так, традиційному кроку 1 адвокасі-кампаній «визначення та аналіз проблеми» відповідає найбільшою мірою спрямованість таких документів, як: Загальна декларація прав людини, відповідно до норм якої визнання гідності, властивої всім членам сім'ї, їх рівних і невід'ємних прав є основою свободи, справедливості та загального миру; Африканська хартія молоді; Іbero-Американська конвенція про права молоді. Класичному кроку 2 «постановка цілей і завдань» відповідає

діяльність таких інституцій, як «Грінпіс» – прагне зберегти природу і мир на планеті, змінюючи ставлення людей до природних багатств Землі. Міжнародна освітня асоціація дебатів (IDEA) надає молодим людям можливість бути почутими за допомогою дебатів. «Міжнародна амністія» бачить свою місію в проведенні досліджень і вжитті заходів, спрямованих на запобігання та викорінення грубих порушень прав людини: «Ми домагаємося справедливості для тих, чиї права виявилися порушені». Фонд «Сорос-Киргизстан» прагне створити в Киргизській Республіці умови для побудови відкритого суспільства, підтримуючи розвиток громадських інститутів й ініціативи в усіх сферах суспільного життя [12].

Однією з тенденцій розвитку сучасного суспільства є зростання громадської активності. Це пов'язано з невирішеністю ряду соціальних проблем і готовністю окремих категорій населення брати участь у їх вирішенні. Ці чинники сприяють підвищенню інтенсивності мобілізації громадян і громадських об'єднань у країні. Такі рухи формуються у сфері захисту прав людини, політичного протесту, екологічної діяльності та ін. Як зазначає О. Н. Яницький, мобілізація громадян, що розуміється ним як колективна дія, ініційована, як правило, соціально-політичним конфліктом, може бути двох видів. Перший – конструктивна мобілізація, коли група людей, використовуючи наявні мережі та інші ресурси, цілеспрямовано організовує такі соціальні дії, як протест або суспільно-політична кампанія. У цьому випадку важливу роль відіграють ті мобілізаційні структури, які пов'язують лідерів руху з його учасниками, забезпечуючи координацію дій. Другий вид – мобілізація вимушена. Вона є стихійною, виникає в результаті кризи або критичної ситуації, а також становить загрозу існуванню спільноти ззовні [21].

Можна виділити таку форму мобілізації, як соціальний протест. Події, які відбулися у 2011 р. у Північно-Африканському регіоні, яскраво демонструють можливості мережі «Інтернет» як засобу організації протестних заходів. Мережа «Інтернет» кардинально змінила способи активізації протестантів і набула соціальної форми, що дозволяє соціальним групам і індивідам реалізовувати політичні практики. Кооперація зусиль окремих особистостей у мережі підвищує їх індивідуальні можливості, полегшує доступ до необхідних ресурсів. Об'єднання індивідів є інструментом відбору найбільш ефективних соціальних технологій, а також це створює умови для формування нових ідентичностей і почуття солідарності. У процесі індивідуальної мобілізації виділяють два майданчики: реальний і віртуальний. На першому відбувається координація дій місцевих громад, на другому – об'єднуються добровольці з різних країн. Можна виділити такі функції інтернет-майданчиків у процесі соціальної мобілізації: 1) соціальна – об'єднання однодумців для реалізації будь-яких дій; 2) інформаційна – альтернатива ЗМІ, у тому числі надання можливості обміну інформацією між очевидцями, спеціалістами і под.; 3) ресурсна – збір необхідних для діяльності матеріалів; 4) організаційна – координація активістів. Основні функції таких мереж: координація між громадськими силами, формування і підтримка почуття колективної ідентичності і, нарешті, зменшення залежності суспільства від держави й офіційних ЗМІ. Інформаційно-комунікативні технології впливають на структуру суспільних рухів і окремих громадянських спільнот, роблячи її більш «горизонтальною» і позбавляючи від посередників.

З точки зору можливості та доцільності застосування подібного інструментарію для реалізації процесів адвокації слід навести аналіз платформи, розробленої в останнє десятиріччя. У 2009 р. Дж. Гілльям розробив онлайн-платформу NationBuilder, за допомогою якої будь-який охочий може організувати громадську кампанію: політичну, соціальну чи екологічну. За словами Дж. Гілльяма, у 2008 р. багато говорили про те, яку роль відіграли соціальні інтернет-медіа в передвиборчій кампанії Барака Обами, проте ніяких спеціальних засобів для проведення подібних кампаній, особливо невеликих, так і не з'явилося. Співзасновником NationBuilder став Джо Грін –

розробник популярного додатка для Facebook під назвою Causes. Крім нього до ради директорів увійшли перший президент Facebook Шон Паркер і засновник венчурного фонду Andreessen Horowitz Бен Хоровітц. Платформа NationBuilder з'єднує потужну систему управління контентом і взаємодії з «клієнтами» – користувачами соціальних мереж, зокрема мережею «Інтернет» у цілому. Система дозволяє створювати сайти політичних і соціальних кампаній, профілі політиків і членів їх команд, новини і блоги кандидатів; при цьому база даних CRM містить повну інформацію про волонтерів, прихильників та інші відомості. За допомогою NationBuilder організатори політичних кампаній можуть проводити сегментацію аудиторії соціальних мереж: досить увести дані опитувань виборців і система використовує найбільш точні портрети для пошуку потенційних прихильників у Facebook або Twitter. Сайт містить рейтинги волонтерів та активістів, наприклад за кількістю залучених прихильників або кількістю повідомлень у соціальних мережах. Інший важливий компонент – вбудована система пожертвувань, яка дозволяє не вдаватися до інших способів збору грошей і підтримує безліч варіантів оплати. Зараз на NationBuilder зареєстровано близько 500 «адвокатів» і понад два мільйони прихильників [32].

У перспективі е-флешмоб – один із класичних інструментів адвокатури – стане дуже потужною силою в політиці, чому маємо вже подібні приклади. Так, на Філіппінах громадяни зорганізувалися за допомогою смс-повідомлень і змінили режим Джозефа Естрада. У Північній Кореї, де молодь побачила, що за соціологічними опитуваннями їх кандидат програє вибори, усією країною прокотилася хвиля смс та e-mail-повідомлень із закликом голосувати за Але Му Хена. В останні години чаша терезів перекинулася на його користь. Флешмоб уможливився завдяки інформаційним технологіям, які зараз змінюють світ подібно до тих змін, що свого часу здійснили друкарський верстат, радіо, телебачення. Завдяки інформаційним технологіям зароджуються нові феномени – «розумний натоп», «соціальні мережі». І це також є ознакою демократичного суспільства [15].

Проведений аналіз демонструє тенденцію до поширення е-адвокатури в різних країнах. Так, Білорусь-Адвокатура – це діалогова платформа для взаємодії влади, бізнесу і громадянського суспільства. Сьогодні створення її елементів розглядається і на регіональному, і на локальному рівні. Хоча суспільство демонструє звичку, що подібні форуми зазвичай проводяться в столиці, але вступ підприємців до місцевих бізнес-асоціацій та участь їх у роботі громадсько-консультативних рад при місцевих органах влади має не менш важливе значення [6], адже саме в такий спосіб реалізуються етапи та елементи адвокатури-системи. Так, у Білорусі в межах проекту малих грантів створені три інформаційні адвокатури-центри для недержавних організацій та громадян з питань сталого розвитку, захисту екологічних прав громадян. У межах програми малих грантів реалізовані проекти, метою яких є створення і підтримка діяльності інформаційних центрів для недержавних організацій та громадян із найважливіших питань сучасного життя: 1. Створення інформаційного центру для громадськості з питань реалізації Національної стратегії сталого соціально-економічного розвитку Республіки Білорусь, місцевих повісток. 2. Створення інформаційного центру для громадськості з питань розвитку агроекотуризму і вирішення регіональних еколого-економічних проблем у Барановицькому районі. 3. Створення інформаційного інтернет-центру для громадськості «Екоправо» [6].

Таким чином, у результаті проведеного дослідження обґрунтовано авторські підходи до виявлення світових тенденцій реалізації адвокатури в процесах територіального розвитку. У сучасних реаліях формування цифрового та мережевого суспільства адвокатура полягає не тільки у впливі на державну політику, а насамперед у впливі на громадську думку. Така взаємодія будується на факті визнання загальної взаємозалежності всіх елементів територіальної спільноти, вона забезпечує реалізацію трансформаційних процесів від тоталітарного до

демократичного суспільства. Унаслідок цього управління стає не одностороннім, а багатостороннім процесом, що характеризується широкою полісуб'єктністю. Найбільш активно цей процес реалізується на місцевому рівні і характеризується багатовекторною спрямованістю. Спектр цілей адвокати на місцевому рівні тісно корелюється з проблематикою захисту якості життя, художньої або природної спадщини, здоров'я або соціальної інтеграції. Для сучасної системи адвокати на місцевому рівні є притаманними ряд тенденцій: підвищення рівня інституціоналізації, причому це стосується як локального чи регіонального рівня, так і міжнародного; збільшення кореляції з формами протестної активності та прямої демократії; набуття рис ідентичності з громадськими проектами; поширення е-адвокати в різних країнах. Однак головною атрибутивною рисою вважаємо функцію соціальної мобілізації. Вельми плідною з методологічної точки зору є кореляція функцій інструментів адвокати-кампаній, що, з одного боку, обираються за параметром доцільності досягнення певної мети, з іншого – сприяють формуванню передумов для виникнення адвокати-систем, спрямованих на розв'язання нових завдань, обумовлюючи, таким чином, безкінечність системи адвокати, що складається з окремих циклів. Інтегруючим результатом стає високий рівень соціальної мобілізації, залученості в процеси публічного управління.

Перспективи подальших наукових досліджень пов'язані з виявленням специфіки феномену адвокати в управлінні місцевим розвитком.

Список використаних джерел

1. Бобо К. Організація для соціальних змін : посібник для активістів 1990-х років : пер. з англ. / К. Бобо, Дж. Кендалл, С. Макс. – Міннеаполіс, Міннесота : Академія Середнього Заходу, 1991. – 160 с.
2. Бутовская М. Л. Масаи Нгоронгоро: парадокс законодательных ограничений хозяйственной деятельности и лучшей сохранности традиционной культуры в условиях природоохранной территории / М. Л. Бутовская // Антропология в поисках нового языка описания : тезисы. – Томск : Изд-во Томского ун-та, 2016. – С. 93 – 94.
3. Бутовская М. Л. Масаи Танзании: Проблемы устойчивого развития на охраняемой природной территории Нгоронгоро / Марина Львовна Бутовская, Руслан Олегович Бутовский // Сибирские исторические исследования. – 2017. – № 3. – С. 221 – 250.
4. Власов В. А. Монополистический капитал Японии на рубеже 60 – 70-х годов / В. А. Власов, А. И. Динкевич, А. Т. Мельников. – М. : Наука, 1977. – 270 с.
5. Герасимов А. В. Государственная власть и гражданское общество в современной России: проблемы взаимодействия : монография / А. В. Герасимов, К. В. Жигаева. – М., 2014. – 202 с.
6. Диалог с властью и обществом // Брестская газета. – Режим доступа : <https://www.b-g.by/society/21280/>.
7. Жигаева К. В. Содержание и механизмы взаимодействия государства и гражданского общества / Жигаева Камила Вагифовна // Теория и практика общественного развития. – 2015. – № 23. – С. 14 – 17.
8. Затверджено план заходів реалізації другого етапу децентралізації, – Геннадій Зубко // Урядовий портал. – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/zatverdzheno-plan-zahodiv-realizaciyi-drugogo-etapu-decentralizaciyi-gennadij-zubko>.
9. Каптерев А. Смысл и выгоды социальной ответственности / Каптерев А. – Режим доступа : <http://prompolit.ru/159672>.
10. Кіященко Г. Адвокати : практ. посіб. / Ганна Кіященко. – Київ : Ресурс. центр ГУРТ, 2009. – 100 с.
11. Кулакова Т. А. Government Relations в процессе принятия политических решений / Т. А. Кулакова // Политэкс. – 2005. – Вып. 2. – С. 226 – 237.
12. Лашкевич К. 6 шагов к адвокати-кампании / К. Лашкевич. – Режим доступа : https://prezi.com/macuelgt9_z0/6/.
13. Навроцький В. В. Кампанії адвокати як інструмент демократичних перетворень / В. В. Навроцький, М. В. Менджул. – Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2011. – 66 с.

Local Government

---

14. Назаренко Д. Л. Кореляція систем місцевого самоврядування та адвокати / Назаренко Д. Л. // Державне управління: теорія та практика. – 2018. – № 2 – Режим доступу : <http://www.e-patp.academy.gov.ua/>.
15. Направления деятельности бизнес-ассоциации и проекты, реализующие эти направления. – Режим доступа : <https://refdb.ru/look/1835502.html>.
16. Нестерович В. Ф. Теоретико-правова ідентифікація впливу громадськості на прийняття нормативно-правових актів / В. Ф. Нестерович // Право і суспільство. – 2013. – № 5. – С. 15 – 22.
17. Пантелеева М. В. Деятельность групп давления в современной Японии / М. В. Пантелеева // Вестн. ЧитГУ. – 2008. – № 5(50). – С. 144 – 147.
18. Сенаторов А. Заметки об административной реформе. Открытость – условие доверия граждан к власти / А. Сенаторов // Япония сегодня. – 2000. – № 10. – С. 10 – 11.
19. Скалабан И. А. Социальное, общественное и гражданское участие: к проблеме осмысления понятий / И. А. Скалабан // Вестн. Томского гос. ун-та. Философия. Социология. Политология. – 2011. – № 1(13). – С. 130 – 139.
20. Станкевич-Волосянчук О. І. Адвокація як метод впливу : практ. посіб. / Оксана Станкевич-Волосянчук ; РМЕО «Екосфера». – Ужгород : Бреза А. Е., 2014. – 79 с.
21. Яницкий О. Н. Массовая мобилизация: проблемы теории / О. Н. Яницкий // Социологические исследования. – 2012. – № 6. – С. 4.
22. Advocacy. (2019, March 10) In *Merriam-Webster Dictionary*. Retrieved March 10, 2019, from <https://www.merriam-webster.com/dictionary/advocacy>.
23. Altman, D., Balcazar, F., Fawcett, S. B., Seekins, T., & Young, J. Q. (1994). *Public health advocacy: Creating community change to improve health*. Palo Alto, CA
24. Bobbio, L. & Zeppetella A. (eds) (1999). *Perche proprio qui? Grandi opera e opposizioni locali*. Milan: Franco Angeli.
25. Buso, G. F. Ferraresi (eds). (1996). *Resistenze e proteste contro le decisioni del governo locale: I comitati spontanei di cittadini* In *Decidere in Comune, Analisi e riflessioni su centro decisioni comunali*. Turin: Fondazioni Rosselli.
26. Della Porta, D. (2005). *Multiple Belongings, Tolerant Identities, and the Construction of Another Politics: Between the European Social Forums and the Local Social Fora* In Della Porta, S. Tarrow (eds). *Transnational Protest and Global Activism*. Lanham: Rowman and Littlefield.
27. Della Porta, D. (2004). *Comitati di cittadini e democrazia urbana*. Soveria Mannelli: Rubbertino.
28. Della Porta, D. & Diani, M. (2004). *Movimenti senza protesta? L'ambientalismo in Italia* (in collaboration with M. Andretta). Bologna: Il Mulino.
29. Della Porta, D. & Rucht, D. (2002). *The Dynamics of Environmental Campaigns*. *Mobilization*. 7 (1), 1 – 14.
30. Fratkin, E. & Mearns, R. (2003). *Sustainability and pastoral livelihoods: lessons from East African Maasai and Mongolia*. *Human Organization*, 62, (2), 112 – 122.
31. Gould, K., Schnaiberg, A. & Weinberg, A. (1996). *Local Environmental Struggles: Citizen Activism in the Treadmill of Production*. Cambridge: Cambridge University Press.
32. *Intro to NationBuilder – NationBuilder Courses*. Retrieved from https://nationbuilder.com/course_intro_to_nationbuilder.
33. Lascomes, P. (1994). *L'Éco-pouvoir. Environnements et politiques*. Paris: La Decouvert.
34. *Lecture 1. What is advocacy and how can it help?* Retrieved from <https://www.culturepartnership.eu/en/publishing/advocacy-course/what-is-advocacy>
35. Mearns, R. *Contextual factors in the management of common grazing lands: lessons from Mongolia and Northwestern China*. World Bank, Washington DC, USA. Retrieved from <http://www.internationalgrasslands.org/files/igc/publications/2001/tema29-2.pdf>
36. Williams, B. A. & Matheny, A. R. (1985). *Democracy, Dialogue and Environmental Disputes. The Contested Languages of Social Regulation*. New Heaven: Yale University Print.

List of references

1. Bobo K. Kendall Dzh., Maks S. Orhanizatsiia dlia sotsialnykh zmin: posibnyk dlia aktyvistiv 1990-kh rokiv : per. z anhl. Minneapolis, Minnesota : Akademiia Srednoho Zakhodu, 1991, 160 p. [in Russian].

2. Butovskaya M. L. Masai Ngorongoro: paradoks zakonodatelnykh ogranicheniy hozyaystvennoy deyatel'nosti i luchshey sohrannosti traditsionnoy kultury v usloviyakh prirodoohrannoy territorii. *Antropologiya v poiskah novogo yazyka opisaniya : tezisy*. Tomsk : Izd-vo Tomskogo un-ta, 2016, pp. 93 – 94 [in Russian].
3. Butovskaya M. L., Butovskiy R. O. Masai Tanzanii: Problemy ustoychivogo razvitiya na ohranyaemoy prirodnoy territorii Ngorongoro. *Sibirskie istoricheskie issledovaniya*. 2017, № 3, pp. 221 – 250 [in Russian].
4. Vlasov V. A., Dinkevich A. I., Melnikov A. T. Monopolisticheskiy kapital Yaponii na rubezhe 60 – 70-h godov. V. A. Vlasov. M. : Nauka, 1977, 270 p. [in Russian].
5. Gerasimov A. V., Zhigaeva K. V. Gosudarstvennaya vlast i grazhdanskoe obschestvo v sovremennoy Rossii: problemy vzaimodeystviya : monografiya. M., 2014. 202 p. [in Russian].
6. Dialog s vlastyu i obschestvom. *Brestskaya gazeta*. Retrieved from <https://www.b-g.by/society/21280/> [in Russian].
7. Zhigaeva K. V. Soderzhanie i mehanizmy vzaimodeystviya gosudarstva i grazhdanskogo obschestva. *Teoriya i praktika obschestvennogo razvitiya*. 2015. № 23, pp. 14 – 17 [in Russian].
8. Zatverdzheno plan zakhodiv realizatsii druhoho etapu detsentralizatsii, – Hennadii Zubko. *Uriadoviy portal*. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/zatverdzheno-plan-zahodiv-realizatsiyi-drugogo-etapu-decentralizatsiyi-gennadij-zubko> [in Ukrainian].
9. Kapterev A. Smyisl i vyigodyi sotsialnoy otvetstvennosti. Retrieved from <http://prompolit.ru/159672> [in Russian].
10. Kiiashchenko H. Advokasi : prakt. posib. Kyiv : Resurs. tsentr HURT, 2009, 100 p. [in Ukrainian].
11. Kulakova T. A. Government Relations v protsesse prinyatiya politicheskikh resheniy. *Politeks*. 2005, vyip. 2, pp. 226 – 237 [in Russian].
12. Lashkevich K. 6 shagov k advokasi-kampanii. Retrieved from https://prezi.com/macuelgt9_z0/6-/ [in Russian].
13. Navrotskyi V. V., Mendzhul M. V. Kampanii advokasi yak instrument demokratychnykh peretvoren. Uzhhorod : Vyd-vo Oleksandry Harkushi, 2011, 66 p. [in Ukrainian].
14. Nazarenko D. L. Koreliatsiia system mistsevoho samovriaduvannia ta advokasi. *Derzhavne upravlinnia: teoriia ta praktyka*. 2018, № 2. Retrieved from <http://www.e-patp.academy.gov.ua/> [in Ukrainian].
15. Napravleniya deyatel'nosti biznes-assotsiatsii i proekty, realizuyuschie eti napravleniya. Retrieved from <https://refdb.ru/look/1835502.html> [in Russian].
16. Nesterovych V. F. Teoretyko-pravova identyfikatsiia vplyvu hromadskosti na pryiniattia normatyvno-pravovykh aktiv. *Pravo i suspilstvo*. 2013, № 5, pp. 15 – 22 [in Ukrainian].
17. Panteleeva M. V. Deyatel'nost grupp davleniya v sovremennoy Yaponii. *Vestn. ChitGu*. 2008, № 5(50), pp. 144 – 147 [in Russian].
18. Senatorov A. Zametki ob administrativnoy reforme. Otkrytost – uslovie doveriya grazhdan k vlasti. *Yaponiya segodnya*. 2000, № 10, pp. 10 – 11 [in Russian].
19. Skalaban I. A. Sotsialnoe, obschestvennoe i grazhdanskoe uchastie: k probleme osmysleniya ponyatiy. *Vestn. Tomskogo gos. un-ta. Filosofiya. Sotsiologiya. Politologiya*. 2011, № 1(13), pp. 130 – 139 [in Russian].
20. Stankevych-Volosianchuk O. I. Advokatsiia yak metod vplyvu : prakt. posib. Uzhhorod : Breza A. E., 2014, 79 p. [in Ukrainian].
21. Yanitskiy O. N. Massovaya mobilizatsiya: problemy teorii. Sotsiologicheskie issledovaniya. 2012, № 6, p. 4 [in Russian].
22. Advocacy. (2019, March 10) In *Merriam-Webster Dictionary*. Retrieved March 10, 2019, from <https://www.merriam-webster.com/dictionary/advocacy> [in English].
23. Altman, D., Balcazar, F., Fawcett, S. B., Seekins, T., & Young, J. Q. (1994). Public health advocacy: Creating community change to improve health. Palo Alto, CA [in English].
24. Bobbio, L. & Zeppetella A. (eds) (1999). Perche proprio qui? Grandi opera e opposizioni locali. Milan: Franco Angeli [in English].
25. Buso, G. F. Ferraresi (eds). (1996). Resistenze e proteste contro le decisioni del governo locale: I comitati spontanei di cittadini In *Decidere in Comune, Analisi e riflessioni su centro decisioni comunali*. Turin: Fondazioni Rosselli [in English].

Local Government

---

26. Della Porta, D. (2005). Multiple Belongings, Tolerant Identities, and the Construction of Another Politics: Between the European Social Forums and the Local Social Fora In Della Porta, S. Tarrow (eds). *Transnational Protest and Global Activism*. Lanham: Rowman and Littlefield [in English].
27. Della Porta, D. (2004). *Comitati di cittadini e democrazia urbana*. Soveria Mannelli: Rubbertino [in English].
28. Della Porta, D. & Diani, M. (2004). *Movimenti senza protesta? L'ambientalismo in Italia* (in collaboration with M. Andretta). Bologna: Il Mulino [in English].
29. Della Porta, D. & Rucht, D. (2002). The Dynamics of Environmental Campaigns. *Mobilization*. 7 (1), 1 – 14 [in English].
30. Fratkin, E. & Mearns, R. (2003). Sustainability and pastoral livelihoods: lessons from East African Maasai and Mongolia. *Human Organization*, 62, (2), 112 – 122 [in English].
31. Gould, K., Schnaiberg, A. & Weinberg, A. (1996). *Local Environmental Struggles: Citizen Activism in the Treadmill of Production*. Cambridge: Cambridge University Press [in English].
32. Intro to NationBuilder – NationBuilder Courses. Retrieved from https://nationbuilder.com/course_intro_to_nationbuilder [in English].
33. Lascomes, P. (1994). *L'Eco-pouvoir. Environnements et politiques*. Paris: La Decouvert [in English].
34. Lecture 1. What is advocacy and how can it help? Retrieved from <https://www.culturepartnership.eu/en/publishing/advocacy-course/what-is-advocacy> [in English].
35. Mearns, R. Contextual factors in the management of common grazing lands: lessons from Mongolia and Northwestern China. World Bank, Washington DC, USA. Retrieved from <http://www.internationalgrasslands.org/files/igc/publications/2001/tema29-2.pdf> [in English].
36. Williams, B. A. & Matheny, A. R. (1985). *Democracy, Dialogue and Environmental Disputes. The Contested Languages of Social Regulation*. New Heaven: Yale University Print [in English].

Nazarenko Diana. Global trend of advocacy implementation in regional development processes

The article is concerned with local self-government reform problem in the face of European integration processes, currently central for present-day period of Ukrainian nation-building. Within implementation Concept of local self-government and territorial arrangement of authorities some significant changes in social relation system are happening in Ukraine, and this manifests, in particular, in transformation of role and status of the public. In the mentioned processes the role of international practice of advocacy implementation increases. In the article they gave results of the performed research of balancing advocacy system functions on regional and local level as the ones, which are the most advantageous for development of advocacy processes using the example of some countries, which represent diametrically opposed nation-building traditions, a variety of attitudes towards democracy: USA, Japan, the Philippines, North Korea, Belarus, Tanzania.

During the last 20 years in the USA as a consequence of deregulation processes, privatization, globalization fundamentally new forms of public interaction started stepping forward, administration becomes not unilateral, but multilateral process, which is typical for extensive polysubjectivity. As a consequence of advocacy campaigns the corporations started funding formation and implementation of social programs, oriented on support of education, healthcare and so on. Japan is typical for vigorous activity of dozens of various advocacy groups, which are the traditional element of advocacy system. Advocacy processes in Japan in most cases are formed according to geographical or professional distinctive feature, significant opportunities are provided to the citizens so that they advocate their interests on regional level. Educational advocacy campaigns will remain currently central to establish interaction between Masai tribes and administration of Tanzania. In the article they highlighted implementation of advocacy campaigns also on the level of interstate structures and by means of formation of online-platforms to arrange political and social campaigns.

Key words: advocacy, advocacy campaign, local self-government, public interaction, public activity.

Надійшла до редколегії 24.04.19